

Agnes van den Berg

“Mensen waarderen natuur nog wel”

De waarde van natuur voor mensen gaat verder dan beleving. Natuur heeft bijvoorbeeld ook een gunstig effect op de gezondheid. Deze ‘harde’ waarde van natuur moet beter in kaart gebracht worden, vindt omgevingspsychologe Agnes van den Berg, die net aan de Universiteit van Groningen is benoemd tot bijzonder hoogleraar Beleving en waardering van natuur en landschap. Ook wil ze kijken hoe waardering van natuur beïnvloed wordt door natuurbeleving in de jonge jaren. “Als kinderen tijdens de kritische fase in hun jeugd te weinig in contact komen met natuur, kunnen ze er geen band mee opbouwen en kan de waardering voor natuur afnemen.”

— Wim van Wijk (journalist)

foto Jürgen Caris / Hollandse Hoogte

Als je van alle natuur pretparknatuur zou maken, doe je afbreuk aan haar oorspronkelijke waarde

> MET HAAR ESSAY *Van buiten word je beter* (2001) gaf Agnes van de Berg voor het eerst aan dat de natuur van belang is voor de gezondheid van mensen. Later onderbouwde ze de relatie tussen groen in de leefomgeving en gezondheid nog eens in het NWO-project 'Vitamine G', waarin de G voor groen staat. En nu dan is zij per 1 januari benoemd tot bijzonder hoogleraar Beleving en waardering van natuur en landschap aan de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Deze leerstoel wordt bekostigd door het Nationaal Groenfonds, dat in 1994 door de Rijksoverheid is opgericht om activiteiten op het gebied van natuur, bos en landschap te faciliteren. Haar benoeming ging niet ongemerkt voorbij. Er volgden tal van interviews in kranten, tijdschriften radioprogramma's. "Uit de talrijke reacties die ik daarop ontving, leid ik af dat het onderwerp leeft. Mensen komen met voorbeelden van wat de natuur voor hen betekent of betekend heeft. Iemand schreef bondig: 'Natuur is voor mij een antidepressivum zonder bijwerking.' Een ander houdt het simpel op: 'Mijn tuin is mijn alles'. Punt is alleen dat je met deze en alle aanverwante reacties niet de stelling kunt bewijzen dat natuur een helende werking heeft."

Bij Alterra en Wageningen Universiteit heeft zij al menig jaar onderzoek gedaan naar de gunstige effecten van groen. "Als hoogleraar kan ik dat onderzoek nu een slag verder brengen."

Economische waarde

Van den Berg ziet de instelling van de leerstoel als een erkenning voor het groeiende inzicht dat natuur ook een economische waarde heeft

*Ergens tussen
de 8 en 12 jaar
bouwt een kind
verbondenheid met
de natuur op*

die zich laat uitdrukken in lagere gezondheidskosten. "Mijn ambitie is andere mensen op te leiden en promovendi onderzoek op dat terrein te laten doen. Zo wil ik wel eens onderzoeken of kinderen die opgroeien met weinig natuur, later misschien ook minder baat hebben bij een bezoek aan de natuur." Ze geeft aan hoe ze dat het liefst zou willen aanpakken. "Een longitudinaal onderzoek waarbij mensen vanaf hun vroegste jeugd over een langere periode worden gevolgd zou ideaal zijn. Dan kun je kijken of personen die in hun jeugd niet of nauwelijks in het groen hebben gespeeld, op latere leeftijd anders reageren op een bezoek aan de natuur dan hun leeftijdsgenoten die wel met veel groen zijn opgegroeid".

Maar je kunt ook beginnen met een meer bescheiden onderzoek. "Japanse onderzoekers hebben bijvoorbeeld al gevonden dat stadsbewoners die in hun jeugd weinig natuurervaringen hebben gehad, aanmerkelijk minder gunstige lichamelijke reacties vertoonden op natuurprikkels."

Natuurwaardering

Uit zo'n onderzoek mag natuurlijk niet afgeleid worden dat de tegenwoordige stadsmens niet zo veel waardering meer voor de natuur kan opbrengen, simpel omdat hij er zo weinig mee in aanraking komt. "Toch is het niet ondenkbaar dat zo'n omslag zich een keer voltrekt", oppert Van den Berg. "Ergens tussen de 8 en 12 jaar doorloopt een kind een kritische fase waarin hij een band met de natuur opbouwt. Dan zijn kinderen gefascineerd door een bepaald dier, groot of klein, uit de diertuin of de prehistorie; een ander door de zee en weer een ander kind juist door nieuws over een natuurramp. Maar komen ze in die periode niet of weinig in aanraking met natuur, dan ontstaat er ook

geen band. Vergelijk het met de fase waarin taal wordt aangeleerd; missen ze die periode, dan krijg je wolfskinderen die nooit meer leren praten. Ik ben bijvoorbeeld nieuwsgierig of kinderen die in hun jeugd geen band met natuur hebben opgebouwd, op hoge leeftijd, als ze dement zijn, nog wel net zo positief reageren op natuurprikkels als de huidige generatie demente ouderen. Laat je die een bloem ruiken of naar boerderijgeluiden luisteren, dan leven ze vaak even op."

Beleefnatuur

Dat beleving van natuur en landschap een gunstige uitwerking heeft op mensen, wil niet zeggen dat de bijzonder hoogleraar ook pleitbezorger is van de opvatting dat alle natuur 'beleefd' moet kunnen worden. "Zeker niet. Als je van alle natuur pretparknatuur zou maken, doe je afbreuk aan haar oorspronkelijke waarde." Aan de andere kant is ze ook geen aanhanger van de dogmatici die vinden dat er niets mag in bos en heide. "Ik vind dat je moet differentiëren. Je moet de verschillende doelgroepen allemaal iets anders bieden. Maar er moet natuur overblijven waar je iets moet afdwingen of waar je de kans loopt overrompeld te worden door schoonheid. Maar ook gevaar kunt lopen. Want natuur is natuurlijk niet alleen maar goed. Je kunt ook spannende of zelfs ronduit gevaarlijke dingen beleven." Zulke verhalen kent ze natuurlijk ook. "Toch is het bijzondere dat mensen die zo iets is overkomen, daar later vaak positief op terugkijken. Dergelijke ervaringen maken mensen er van bewust hoe nietig ze eigenlijk zijn ten opzichte van de enorme krachten van de natuur. Dat roept respect en bewondering op." <

redactie@vakbladnbl.nl